

Lidia Burzyńska-Wentland

Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni

STOSUNEK WŁADZ SAMORZĄDOWYCH WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO DO MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH I ETNICZNYCH W OKRESIE TRANSFORMACJI USTROJOWEJ

STRESZCZENIE

W początkowej fazie transformacji ustrojowej kompetencje samorządów lokalnych w stosunku do mniejszości narodowych i etnicznych były bardzo rozproszone, a prawo polskie dotyczące ich ochrony było dopiero tworzone. Urzędnicy szczebla miejskiego w Gdańsku na początku lat 90. XX wieku byli negatywnie oceniani przez zarządy tworzących się związków i stowarzyszeń mniejszościowych, zwłaszcza przez Niemców, Tatarów i Białorusinów. Ci ostatni opuścili nawet Gdańsk, przenosząc się do Sopotu, gdzie władza samorządowa umieściła ich w budynku przeznaczonym dla organizacji pozarządowych bez pobierania opłat za wynajem lokalu. Sytuacja ta uległa zmianie dopiero w 1999 roku, gdy przeprowadzono reformę administracyjną kraju, w wyniku której powstało województwo pomorskie. Związki i stowarzyszenia mniejszościowe z dawnego województwa elbląskiego, słupskiego i bydgoskiego wypracowały bardzo dobrą platformę współpracy z samorządami lokalnymi, która przyczyniła się do wytworzenia nowej jakości porozumiewania się i wielopłaszczyznowej współpracy, włącznie z zawieraniem partnerstwa miast i gmin w Niemczech i na Ukrainie. Obecnie stosunek władz samorządowych województwa pomorskiego do związków i stowarzyszeń mniejszościowych jest bardzo pozytywny. Burmistrzowie, prezydenci oraz marszałek województwa pomorskiego starają się w miarę posiadanych środków budżetowych wspomagać mniejszości w ich inicjatywach kulturalno-oświatowych, szczególnie dofinansowywać kontynuowane festiwale i przeglądy kultury mniejszości.

Słowa kluczowe:

województwo pomorskie, władze samorządowe, stosunek do mniejszości narodowych i etnicznych.

Początkowa faza transformacji ustrojowej w Polsce przypadająca na połowę 1989 roku była dla mniejszości narodowych i etnicznych bardzo trudna i znacząco zakłócała ich dotychczasową pracę statutową opartą na całkowitym zaspokajaniu ich potrzeb ze strony socjalistycznego państwa. Wraz ze zmieniającą się sytuacją społeczno-polityczną i gospodarczą kraju władze państwowe zadbały o zmianę ustawodawstwa wewnętrznego mającego na celu wszechstronną ochronę praw mniejszości oraz podpisały traktaty międzynarodowe¹ uznające ich podmiotowość, a także prawo do nieskrępowanej działalności społecznej i kulturalno-oświatowej. Do połowy lat 90. XX wieku uregulowano również kwestie związane z praktykami religijnymi mniejszości i zasadami funkcjonowania ich kościołów lub związków religijnych², zmieniono też ustawodawstwo z zakresu szkolnictwa na mocy nowej ustawy o systemie oświaty z 7 września 1991 roku uwzględniającej prawa mniejszości do nauczania języka narodowego oraz religii w polskim szkolnictwie publicznym³.

¹ Były to: Traktat o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy zawarty z Republiką Federalną Niemiec – Dz. U. z 1992 r., Nr 14, poz. 56; Układ o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjacielskiej współpracy z 1991 roku zawarty z Czechosłowacją, przy czym oba państwa wraz z rozpadem Federacji i uzyskaniem statusu niepodległych państw z dniem 1 stycznia 1993 roku przejęły zobowiązania wynikające z tego traktatu – Dz. U. z 1995 r., Nr 15, poz. 296; Traktat o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy z Federacją Rosyjską z 1992 roku – Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 291; Traktat o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy zawarty z Białorusią – Dz. U. z 1993 r., Nr 118, poz. 527; Traktat o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy zawarty z Litwą – Dz. U. z 1995 r., Nr 15, poz. 71 oraz analogiczny traktat z Ukrainą w 1992 r. Podpisano również inne ważne akty prawne rangi międzynarodowej. Były to: Ustawa z dnia 27 kwietnia 2000 r. o ratyfikacji Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych, Dz. U. z 2000 r., Nr 50, poz. 579; Konwencja o ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolnościach (ratyfikacja 19.01.1993 r.), Europejska Karta Języków Regionalnych i Mniejszościowych obowiązująca w Polsce od 1.06.2009 r.; Protokół Fakultatywny (14.11.1991 r.); Konwencja Praw Dziecka (7.06.1991 r.)

² Były to: ustawa o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej – Dz. U. z 1989 r., Nr 29, poz. 154 ze zm. w 1990 r.; Nr 51, poz. 297; Nr 55, poz. 321; Nr 86, poz. 504 oraz Dz. U. z 1998 r., Nr 51, poz. 318.; Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczypospolitą Polską – Dz. U. z 1998 r., Nr 51, poz. 318; ustawa o stosunku państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego – Dz. U. z 1998 r., Nr 66, poz. 287 ze zm.; Nr 95, poz. 425; ustawa o stosunku państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej – Dz. U. z 1994 r., Nr 73, poz. 323 z późn. zm.; ustawa o stosunku państwa do Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej – Dz. U. z 1997 r., poz. 41, poz. 251 z późn. zm. W okresie transformacji ustrojowej nie zmieniono ustaw pochodzących z okresu przedwojennego i odnoszących się do staroobrzędowców, Karaimów i muzułmanów.

³ Ustawa o systemie oświaty z 1991 r., Dz. U. z 1991 r., Nr 95, poz. 425.

Zmiany prawne i organizacyjne dotyczące mniejszości narodowych i etnicznych we wczesnym okresie transformacji zostały jednak kompetencyjnie rozproszone, dlatego liderzy „starych” związków społeczno-kulturalnych i nowo tworzących się na mocy ustawy regulującej prawo o stowarzyszeniach z kwietnia 1989 roku⁴ mieli sporo trudności z bieżącymi zadaniami wynikającymi ze statutów. Do podjęcia pracy związkowej potrzebne były im lokale, w których mogliby spotykać się członkowie i gdzie na stałe można by przeprowadzać zaplanowane przedsięwzięcia kulturalno-oświatowe, a także kontynuować imprezy cykliczne. Rok 1989 stanowił również wyzwanie dla władz samorządowych, które przyzwyczajone do realizacji dyrektyw Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej nie zawsze potrafiły znaleźć się w nowej rzeczywistości społeczno-politycznej.

W pierwszej fazie powstawania nowych związków i stowarzyszeń mniejszościowych, od 1990 roku, oraz reorganizacji „starych” z okresu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w Gdańsku i Gdyni władze samorządowe województwa gdańskiego musiały zająć stanowisko wobec spraw mniejszości narodowych i przeżywanych przez nich trudności. W tamtym okresie dotyczyły one Białorusinów, Niemców, Ukraińców, Tatarów oraz Żydów. Litwini nie sygnalizowali jakichkolwiek problemów, ponieważ stanowili organizację niewielką liczebnie. Żydzi z Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Gdańsku zwracali się do wojewody gdańskiego ze sprawami dotyczącymi zwrotu nieruchomości przedwojennych, na mocy ustawy o stosunku państwa do Gmin Wyznaniowych Żydowskich z 20 lutego 1997 roku. Po rozpatrzeniu wniosków przez Komisję Regulacyjną na terenie województwa gdańskiego otrzymali oni: obiekt byłej synagogi przy ul. Partyzantów, działkę po Wielkiej Synagodze przy ul. Bogusławskiego oraz cmentarz o powierzchni 2,7047 ha w Gdańsku, budynek po byłej synagodze i cmentarz w Starogardzie Gdańskim oraz odszkodowanie i nieruchomość zamienną o powierzchni 1,39 ha w Kościerzynie⁵. Najistotniejszy był zwrot dawnej synagogi przy ul. Partyzantów w Gdańsku Wrzeszczu, gdzie do dziś znajduje się siedziba Gminy Wyznaniowej Żydowskiej i gdzie obok praktyk religijnych toczy się życie społeczne i kulturalne części trójmiejskich Żydów.

Niemcy pragnący stworzyć własny związek w 1990 roku bardzo negatywnie oceniali stosunek do nich urzędników z Urzędu Miejskiego w Gdańsku. Jeden z liderów tworzącego się Związku Mniejszości Niemiec-

⁴ Dz. U. z 1989 r., Nr 20, poz. 104, zał. 2.

⁵ Archiwum Wydziału Spraw Obywatelskich i Migracji Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku (dalej: AWSOIM), Teczka nr II z dokumentacją żydowskich instytucji religijnych w Gdańsku.

kiej zwracając się o pomoc, usłyszał obraźliwe słowa i propozycję wyjazdu za Odrę. Poza tym już w okresie wczesnej transformacji ustrojowej służby bezpieczeństwa inwigilowały grupę inicjatywną Niemców, co spowodowało, że kilku członków zrezygnowało z aktywności mającej na celu powołanie związku mniejszości niemieckiej lub na stałe wyjechało do Niemiec. Po zarejestrowaniu w 1990 roku pierwszego po zakończeniu drugiej wojny światowej związku niemieckiego na terenie Pomorza Gdańskiego — Związku Mniejszości Niemieckiej w Gdańsku — jego przewodniczący ubiegał się w Miejskim Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej o lokal do wynajęcia na działalność statutową. Niestety, nie uzyskał tam pomocy, wobec czego ówczesna konsul generalna Republiki Federalnej Niemiec w Gdańsku Marianne Wannow wykorzystując piastowany urząd, szukała lokalu we własnym zakresie. Ostatecznie Niemcy wynajęli lokal będący własnością Wielobranżowej Spółdzielni Spożywców „Społem” przy ul. Waryńskiego 36, gdzie do dziś zajmują trzy kondygnacje spełniające całkowicie ich potrzeby związane z wielokierunkową i różnorodną działalnością kulturalno-oświatową⁶.

Białorusini z Białoruskiego Towarzystwa Społecznego „Chatka” usłyszeli od gdańskich urzędników, że pomoc w uzyskaniu lokalu uzależniona będzie od godnego traktowania mniejszości polskiej na Białorusi. Taka postawa wiązała się z konfliktem wewnątrz Związku Polaków na Białorusi, manipulowaniem nim przez władze białoruskie oraz nieuznawaniem wybranych władz tego związku przez rząd polski. Nagłaśniany konflikt był prezentowany w telewizji i, jak widać, przeniesiony został na środowisko lokalne. Ostatecznie Białorusini otrzymali lokal przy ul. Elżbietańskiej 1/11, ale w 1998 roku zajmowany budynek wyburzono⁷. Nowej siedziby w Gdańsku nie udało się im już uzyskać.

Odsyłanie zarządów związków mniejszościowych do wydziałów kultury Urzędu Miejskiego, Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej i Urzędu Wojewódzkiego w przypadku poszukiwania lokali na działalność kulturalno-oświatową stało się praktyką. Przekonali się o tym również Tatarzy, którym Urząd Miejski proponował lokale nienadające się do użytku. Nieskuteczna pomoc spowodowała samodzielne poszukiwania siedziby, z pominięciem procedur związanych z przydziałem lokalu. Tatarzy udali się bezpośrednio do przewodniczącego Rady Miasta Gdańska, powołując się na wierność Tatarów Rzeczypospolitej i wymachując 400-letnim mie-

⁶ Kronika Związku Mniejszości Niemieckiej w Gdańsku z lat 1990-1995.

⁷ H. Głogowska, *Institucje białoruskiego życia kulturalnego na Pomorzu*, [w:] *Tożsamość kulturowa. Szkice o mniejszościach narodowych na Pomorzu Gdańskim*, red. A. Chodubski, A. K. Waśkiewicz, Gdańsk 2005, s. 55.

czem. Takie posunięcie okazało się bardzo skuteczne. Na zasadzie *non profit* przydzielono im siedzibę w samodzielnym budynku o kubaturze 270 metrów kwadratowych przy ul. Nowiny 5. Powstało w nim Centrum Kultury Tatarów im. Leona Kryczyńskiego. W ciągu kilku lat Tatarzy wyremontowali lokal, włącznie z dachem i instalacją ciepłą⁸.

W fazie organizowania się związków mniejszościowych w województwie gdańskim inaczej kwestie pomocy rozwiązały samorządy lokalne Gdyni i Sopotu. W obu miastach organizacje pozarządowe zostały umieszczone w wybranych przez siebie budynkach, w lokalach dostosowanych do ich potrzeb, bez uiszczania za to opłat. W zaistniałej sytuacji Białorusini z „Chatki” przenieśli się z Gdańska do Sopotu, do budynku przeznaczonego dla organizacji pozarządowych na ul. M. Curie-Skłodowskiej, a następnie na ul. Haffnera 27 A. W Gdyni znaleźli swoją siedzibę Litwini z Towarzystwa Litewskiego i Niemcy ze Związku Ludności Niemieckiej. Do dziś działają w Centrum Organizacji Pozarządowych w Gdyni na ul. 3 Maja 27 i bardzo sobie chwalą współpracę z samorządem Gdyni⁹.

Spośród mniejszości pomorskich jedynie Ukraińcy z koła terenowego Związku Ukraińców w Polsce uzyskali wydatną pomoc Urzędu Wojewódzkiego w poszukiwaniu lokalu na działalność statutową. Urząd przyczynił się do pozostawienia ich w dotychczasowej siedzibie, pomimo że stracili do niego prawo w wyniku konfliktu byłego koła terenowego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego z zarządem w Białymstoku, będącym dzierżawcą lokalu¹⁰. W starej siedzibie na ul. Długi Targ 8/10 przebywali do 2007 roku, po czym staraniem UW otrzymali nową siedzibę na ul. Aksamińskiej 4a¹¹.

Nową jakość współpracy samorządów lokalnych ze związkami i stowarzyszeniami mniejszościowymi przyniosła reforma administracyjna kraju z 1 stycznia 1999 roku i poszerzenie terytorialne województwa gdańskiego o miejscowości z dawnego województwa śląskiego, elbląskiego oraz bydgoskiego. Po zmianach powstało województwo pomorskie, na terenie którego

⁸ Wywiad z Jerzym Szahuniewiczem, przewodniczącym Centrum Kultury Tatarów im. Leona Kryczyńskiego w Gdańsku, przeprowadzony przez autorkę w 2006 r.

⁹ Kronika Związku Ludności Niemieckiej w Gdyni z 1993 r.

¹⁰ AWSOiM, Pismo Zarządu Koła Związku Ukraińców w Polsce w Gdańsku z dnia 6.02.2001 r. do Agencji Rozwoju Pomorza Gdańskiego z prośbą o przedłużenie umowy Nr 1 z dnia 7.06.1996 r. i Nr 2 z dnia 5.01.1999 r., na mocy której mogli korzystać z lokalu do 31.12.2001 r.

¹¹ Wywiad z Łukaszem Jaskułą, inspektorem do spraw wyznań w Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim, przeprowadzony przez autorkę w 2010 r.; <http://www.ukraina.com.pl> [dostęp 6.08.2009].

funkcjonowały: Związek Ukraińców w Polsce z kołami terenowymi w Bytowie, Dzierzgoniu, Gdańsku, Człuchowie, Miastku, Lęborku i Słupsku; oddział Związku Litwinów w Polsce w Gdańsku i Słupsku; Towarzystwo Litewskie w Gdyni; Związek Mniejszości Niemieckiej w Gdańsku z kołami terenowymi w Gdyni, Tczewie, Bytowie, Lęborku, Wierzhucinie; Związek Ludności Niemieckiej w Gdyni; Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej Miasta Malborka i Okolic w Malborku; Towarzystwo Kulturalne Ludności Niemieckiej „Ojczyzna” w Kwidzynie; Związek Ludności Pochodzenia Niemieckiego Ziemi Sztumsko-Dzierzgońskiej w Sztumie; Miastecki Związek Ludności Pochodzenia Niemieckiego w Miastku; Związek Ludności Pochodzenia Niemieckiego w Słupsku; Powiatowy Bytowski Związek Ludności Pochodzenia Niemieckiego w Bytowie; oddział terenowy Związku Tatarów w Polsce w Gdańsku; Gmina Wyznaniowa Żydowska w Gdańsku; Niezależna Gmina Wyznaniowa Żydowska oraz Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Gdańsku z kołem terenowym w Słupsku. Związki i stowarzyszenia mniejszościowe z dawnych województw wypracowały dobrą, poprawną lub wręcz przyjacielską, współpracę z władzami samorządów lokalnych. Najlepszym przykładem jest Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej Miasta Malborka i Okolic z Malborka oraz Miastecki Związek Ludności Pochodzenia Niemieckiego z Miastka.

Zarząd Stowarzyszenia Mniejszości Niemieckiej Miasta Malborka i Okolic, a zwłaszcza jego ówczesny przewodniczący Jerzy Fryc, nawiązał w Niemczech współpracę z organizacjami i instytucjami wspierającymi ludzi ubogich i zmarginalizowanych społecznie. Jego starania przyniosły efekt w postaci trwałej współpracy w zaspakajaniu potrzeb najuboższych z terenu Malborka i powiatu malborskiego. Dzięki działalności charytatywnej zakonu joannitów powstały stacje socjalne w Malborku, Dzierzgoniu i Kwidzynie, niosące pomoc medyczną osobom potrzebującym opieki wskazanym przez miejskie ośrodki pomocy społecznej. Przez wiele lat udzielano pomocy finansowej Domowi Dziecka „Na Skarpie” w Malborku, Schronisku dla Bezdomnych „Fides”, Stowarzyszeniu na Rzecz Bezdomnych „Agape” w Borowym Młynie, Domowi Kultury „Ratusz”. Dofinansowywano wyposażenie nowych pomieszczeń w szkołach podstawowych, gimnazjach, malborskim szpitalu, ośrodku szkolno-wychowawczym dla dzieci z autyzmem, włączano się do akcji miejskich, m.in. „Dziecko z kluczem na szyi”, przeprowadzono zbiórkę pieniędzy na protezę czaszki dla kobiety, która uległa wypadkowi. Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej Malborka i Okolic podjęło również współpracę z organizacją charytatywną Kościoła ewangelickiego Hilfring i jego przewodniczącą Katheriną von Krosigk, a także prywat-

nymi sponsorami. Efektem tej współpracy od 1994 roku było stałe dożywianie dzieci w stołówkach szkolnych w Korzeniewie w powiecie kwidzińskim oraz w Dzierzgoniu i Markusach w powiecie malborskim¹². Zapewne największym sukcesem związku była wydatna pomoc w uzyskaniu funduszy w Niemczech na odbudowę Szpitala Jerozolimskiego w Malborku, który stanowi obecnie integralną część Miejskiego Domu Kultury. Za szczególne zasługi dla społeczności lokalnej i działalność na rzecz polsko-niemieckiego pojednania przewodniczącego Jerzego Fryca wielokrotnie odznaczano¹³ i wyróżniano¹⁴. Prezydent RP na wniosek władz miasta Malborka nadał mu Złoty Krzyż Zasługi¹⁵. Burmistrz Malborka docenił również partnerów niemieckich, dzięki którym współpraca polsko-niemiecka w wielu sferach życia społecznego stała się wzorcowa. Długoletnia pomoc instytucjom i osobom prywatnym, w tym fundowanie stypendiów młodzieży, sprawiła, że Katherinę von Krosigk wyróżniono orderem Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej nadanej przez prezydenta RP, a rycerzy zakonu joannitów i kilku sponsorów niemieckich odznaczono medalami pamiątkowymi¹⁶.

Równie dobra jest współpraca miasteczkich władz miejskich z tamtejszymi organizacjami mniejszościowymi. Miasteczek Związkowi Ludności Pochodzenia Niemieckiego udostępniany jest za darmo lokal na imprezy kulturalno-oświatowe, władze pozytywnie odnoszą się też do wszystkich spraw Niemców prowadzących działalność kulturalno-oświatową dla środowiska lokalnego (język niemiecki dla dzieci w gimnazjum, prowadzenie letnich szkół językowych w Warcinie, transport dzieci na koszt samorządu — wyjazdy studyjne do Niemiec). Takiej życzliwości doświadczyli również Ukra-

¹² Kronika Towarzystwa Kulturalnego Ludności Niemieckiej „Ojczyzna” w Kwidzynie z lat 1992-2007; wywiad z Jerzym Frycem, przewodniczącym Zarządu Stowarzyszenia Mniejszości Niemieckiej Miasta Malborka i Okolic, przeprowadzony przez autorkę w 2009 r.; „Dziennik Bałtycki” z 19 V 2006 r., Kronika Stowarzyszenia Mniejszości Niemieckiej Miasta Malborka i Okolic (dalej: KSMNMMiO) z lat 1999-2007.

¹³ Były to: Medal Pamiątkowy Miasta Malborka, złoty medal „Służba Niemcom w Polsce”.

¹⁴ J. Fryc został uhonorowany tytułem „Zasłużony dla Miasta Malborka”, srebrną monetą z okazji 800-lecia zakonu joannitów i Legią Honorową Zakonu, został laureatem plebiscytu „Dziennika Bałtyckiego” i portalu internetowego „Homo Popularis Internautus Powiatu Malborskiego roku 2004”, zajął 4. miejsce w plebiscycie mieszkańców „Człowiek Roku 2002 w Malborku”.

¹⁵ KSMNMMiO z 2002 r., „Gazeta Malborska” z 5 i 13 I 2005 r.

¹⁶ Tamże, z lat 2003-2006.

inicy, którym przekazano budynek z przeznaczeniem na Ukraińskie Centrum Kultury i kościół greckokatolicki na ul. Rybackiej 14¹⁷.

Z wielkim zrozumieniem dla potrzeb mniejszości ukraińskiej i niemieckiej odniosły się również władze samorządowe Łęborka. Niemcy w krótkim czasie po powstaniu związku otrzymali własną siedzibę na ul. Aleja Wolności 22, a Ukraińcom, po nieudanych próbach utrzymania kilku lokali, przydzielono lokum w dużej sali Centrum Organizacji Pozarządowych „Parasol” za symboliczną kwotę trzydziestu złotych miesięcznie¹⁸. Obie mniejszości w Łęborku podkreślały wspaniałą współpracę z władzami miasta.

Również w Człuchowie Ukraińcy poprawnie oceniają współpracę z Urzędem Miejskim, szczególnie wdzięczni są za sprawne i bezproblemowe przekazanie terenu pod budowę cerkwi oraz ponad dwustu metrów kwadratowych kostki brukowej¹⁹. Życzliwości i zrozumienia doświadczyli też Ukraińcy w Słupsku. Urząd Miejski przekazał im dawny spichlerz wraz z przyległą działką, w którym zorganizowali Ukraińskie Centrum Kultury.

Jedynie zarząd Towarzystwa Kulturalnego Ludności Niemieckiej „Ojczyzna” w Kwidzynie oceniał pierwsze lata współpracy z Urzędem Miejskim za ledwie poprawnie, lecz podkreślał wielką życzliwość władz gminnych przy wynajmie bezpłatnie sal na nauczanie języka niemieckiego w pobliskich wsiach: Brachlewie, Mikołajkach Pomorskich i Sadlinkach²⁰.

Należy również podkreślić, że związki i stowarzyszenia niemieckie w ograniczonym zakresie zwracały się do władz samorządowych o pomoc w przydziale lokali i ich remontach, ponieważ uzyskiwały ją głównie od Konsulatu Republiki Federalnej Niemiec, Ziomkostwa Prus Zachodnich i rządu federalnego. W Malborku i Słupsku dzięki sponsorom niemieckim zakupiono zajmowane lokale na własność.

Ważnym aspektem współpracy władz lokalnych ze związkami i stowarzyszeniami mniejszościowymi jest obecność zarządów na wszystkich ważnych uroczystościach na poziomie gminy i powiatu oraz władz samorzą-

¹⁷ Wywiad z nauczycielką języka ukraińskiego w Miastku i żoną księdza greckokatolickiego, Mirosławą Prychożdenko, przeprowadzony przez autorkę w 2009 r.

¹⁸ Wywiad z Aleksandrem Romanko, przewodniczącym koła terenowego Związku Ukraińców w Polsce w Łęborku, przeprowadzony przez autorkę w 2007 r.

¹⁹ Wywiad z Marią Opar, żoną przewodniczącego koła terenowego ZUwP w Człuchowie oraz nauczycielką języka ukraińskiego w Szkole Podstawowej nr 1, przeprowadzony przez autorkę w 2007 r.

²⁰ Wywiad z Manfredem Ortmanem, przewodniczącym Towarzystwa Kulturalnego Ludności Niemieckiej „Ojczyzna” w Kwidzynie, przeprowadzony przez autorkę w 2008 r.

dowych na uroczystościach związkowych. Jedynie słupskich Niemców i ich zespołu tanecznego „Stolper Jüngchen” władze lokalne do 2010 roku nigdy nie zapraszały na święto miasta i ważniejsze imprezy kulturalne²¹.

Dobre i bardzo dobre relacje na linii związki mniejszościowe — władze samorządowe doprowadziły do nawiązania za ich pośrednictwem partnerstwa gmin, miast i powiatów. Jedynie Gdańsk, Gdynia, Słupsk i Sopot nie korzystały z szerokich kontaktów z instytucjami w krajach macierzystych pomorskich związków mniejszościowych, by nawiązać partnerstwo miast, ponieważ są to duże aglomeracje, które partnerów zagranicznych pozyskały jeszcze przed zmianami ustrojowymi w Polsce. Pozostałe miasta województwa pomorskiego chętnie skorzystały z propozycji zawiązania partnerstwa głównie z miastami niemieckimi, chociaż nawiązano również współpracę z miastami ukraińskimi. Sytuacja taka miała miejsce w Kwidzynie, Lęborku, Miastku, Malborku, Sztumie i Bytowie. Dzięki Alfonsowi Rekowskiemu z Miastckiego Związku Ludności Pochodzenia Niemieckiego, Powiatowemu Związkowi Miasteczan, a także postawie ówczesnego burmistrza Mirosława Hapki od 1995 roku Bad Fallingbostel w Dolnej Saksonii stał się miastem partnerskim Miastka²². Bliska współpraca została nawiązana również z gminą Gartow i miastem Bad Bentheim. Po Miastku do współpracy z gminami niemieckimi przystąpiły gminy wiejskie w powiecie bytowskim. I tak powstało partnerstwo: Nordhorn z Łodzieżą i Kołczygłowami, Bomlitz z Kępicami, Gartow z Dretyniem, Sellhorn z Warcinem, Ulm z Kołczygłowami, Detmold z Barcinem oraz Walsrode z Łodzieżą²³. Starostwo Powiatowe w Bytowie od 2001 roku współpracuje z powiatem Schmalkalden, natomiast Urząd Miasta od 2002 roku w ramach partnerstwa miast z Frankenbergem, a od 2006 roku również z powiatem Rugia²⁴.

Dzięki pośrednictwu Towarzystwa Kulturalnego Ludności Niemieckiej „Ojczyzna” Celle koło Hanoweru stało się miastem partnerskim Kwidzyna. W wyniku tej współpracy na ulicach miasta pojawiły się sporych rozmiarów ozdoby z wikliny, których koszty wykonania pokryły władze sa-

²¹ Wywiad z Detlafem Rachem, przewodniczącym Słupskiego Związku Ludności Pochodzenia Niemieckiego w Słupsku, przeprowadzony przez autorkę w 2010 r.

²² Umowę o partnerstwie Miastka z bad Fallingbostel podpisał kolejny burmistrz Jan Potulak.

²³ Rummelsburger Land. Mitteilungen des Heimatkreises Rummelsburg in Pommern, Lüneburg 2000, s. 26-30.

²⁴ <http://www.bip.powiatbytowski.pl> [dostęp 10.03.2010] – Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu bytowskiego w latach 2007-2015, s. 29.

morządowe Celle²⁵. Z kolei władze Sztumu pozyskały do stałej współpracy, dzięki tutejszemu Związkowi Ludności Pochodzenia Niemieckiego Ziemi Sztumsko-Dzierzgońskiej, miasto Brevenvürde, a Dzierzgoń — Zittenzin.

Miastem partnerskim Lęborka jest Gummersbach. W wyniku współpracy władz miasta z Niemcami z koła terenowego Związku Mniejszości Niemieckiej lęborscy samorządowcy są oczekiwanymi gośćmi w mieście partnerskim, a także innych miastach niemieckich, nawet w Luksemburgu i Monange we Francji, z którymi współpracuje samorząd lokalny w Gummersbach²⁶.

Związki ukraińskie w województwie pomorskim przyczyniły się do nawiązania stosunków partnerskich z miastami na Ukrainie. Władze samorządowe Lęborka od 1996 roku współpracują z Sokalem w okręgu lwowskim na Ukrainie, dzięki przewodniczącemu Koła Związku Ukraińców w Polsce (ZUWP) Aleksandrowi Romanko i jego licznym kontaktom z ukraińskimi organizacjami samorządowymi, kulturalnymi, domami kultury i firmami²⁷. W Bytowie zawiązano partnerstwo miast z ukraińskimi Zaleszczykami, a Miastko zawarło podobną współpracę w 2008 roku z Kaniowem, zapraszając przewodniczącego koła ZUWP w Człuchowie Mariana Oparę do uroczystego podpisania umowy partnerskiej²⁸.

Dzięki stowarzyszeniu niemieckiemu, a zwłaszcza jego przewodniczącemu, w Malborku zawarto partnerstwo z niemieckim miastem Nordhorn. Podobnie jak w Miastku, współpraca obejmuje nie tylko samorząd obu miast, ale także wiele osób i instytucji, które przez lata zaprzyjaźniły się i podejmują wiele wspólnych cennych inicjatyw, głównie na rzecz społeczności lokalnej Malborka. Przykładem może tu być uroczyste obchodzenie rocznic powstania zakonu joannitów w murach zamku krzyżackiego w Malborku i założonych przez niego stacji socjalnych w województwie pomorskim.

Zapewne wymiernym i najbardziej zauważalnym aspektem dobrej współpracy władz samorządowych z zarządami niemieckich związków i stowarzyszeń na terenie województwa pomorskiego stało się wytworzenie kategorii „naszych Niemców”, odnoszącej się nie tylko do ludności miejscowej, lecz również do byłych mieszkańców i osób, którym jest bliska idea pojednania polsko-niemieckiego. Nie dziwi zatem pozytywne odnoszenie się rad

²⁵ Wywiad z Manfredem Ortmanem ...

²⁶ Wywiad z Jerzym Remusem, przewodniczącym Związku Mniejszości w Lęborku, przeprowadzony przez autorkę w 2007 r.

²⁷ <http://www.panorama-miast-co.pl/96/html/Salon> [dostęp 19.12.2007]; Wywiad z A. Romanko ...

²⁸ Wywiad z M. Opar ...

gmin, miast i powiatów do próśb o porządkowanie starych poniemieckich cmentarzy, lapidariów czy stawianie tablic pamiątkowych z napisami przywołującymi dawnych niemieckich mieszkańców.

W trzeciej fazie współpracy związków i stowarzyszeń mniejszościowych z samorządami lokalnymi w województwie pomorskim wyraźnie zaznacza się ugruntowana współpraca pozbawiona nieufności. Samorządy lokalne postanowiły regularnie finansować działalność kulturalno-oświatową związków i stowarzyszeń mniejszościowych, starając się jednocześnie podkreślać wielokulturowy charakter swoich miast i gmin. Czyniły to poprzez konkursy grantowe, pomimo że mniejszości ubiegały się o dofinansowanie działalności z grantów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.

W Łęborku w postaci grantów dofinansowano nieistniejący już dziś niemiecki zespół taneczny „Nordia” (buty i stroje) oraz polsko-niemiecką wymianę młodzieży²⁹, a także Ukraińców realizujących projekt „Taras Szewczenko w Łęborku”³⁰. Władze miejskie w Słupsku co roku znajdowały środki finansowe na wsparcie Dni Kultury Żydowskiej, w Bytowie dofinansowano niemiecki Międzynarodowy Letni Festyn³¹ oraz obchody 60-lecia akcji „Wisła”, a w Miastku koło terenowe ZUwP otrzymało dofinansowanie na projekty edukacyjne „Kultywowanie tradycji i kultury ukraińskiej mniejszości narodowej zamieszkującej gminę Miastko i powiat bytowski” oraz „Nauka — technika jakie to ciekawe”³².

W Gdańsku znajduje się najwięcej związków i stowarzyszeń mniejszościowych, stąd liczba grantów jest największa. Od lat 90. XX wieku dofinansowanie otrzymali: Ukraińcy na kilkuletni projekt edukacyjny „Poznajemy kulturę mniejszości ukraińskiej w Gdańsku”, projekt „Sołokija”, projekt edukacyjny „Od tradycji do współczesności”, druk publikacji „Ludzie pojednania. Polska — Ukraina 2000”, koncert muzyki cerkiewnej i występ chóru męskiego „Chutir” z okazji 50-lecia działalności kulturalnej mniejszości ukraińskiej w Gdańsku, jubileuszowy koncert kameralny utworów M. Werbyckiego oraz coroczne Ukraińskie Jarmarki Młodzieży³³. Dofinan-

²⁹ Wywiad z J. Remusem ...

³⁰ Wywiad z A. Romanko ...

³¹ Wywiad z Marianem Radke, wiceprzewodniczącym Powiatowego Bytowskiego Związku Ludności Pochodzenia Niemieckiego w Bytowie przeprowadzony przez autorkę w 2008 r.

³² www.bip.miastko.pl [dostęp 10.12.2015] – Załącznik nr 6 do protokołu z XI/2015 r. z dnia 19.05.2015 r.

³³ www.gdansk.pl/plik/17694.html [dostęp 5.12.2015]; www.gdansk.pl/nasze-miasto.808.html – Wyniki otwartego konkursu ofert z zakresu kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji na rok 2009.; Wyniki otwartego konkursu ofert z zakresu kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji na rok 2015.

sowanie otrzymali również Białorusini z „Chatki” na wystawę prac malarza Piotra Siergiejewicza, Tatarzy na organizowaną w latach 2002–2006 „Letnią Akademię wiedzy o Tatarach”, nieistniejące już Towarzystwo Kultury Muzułmańskiej na organizację warsztatów kaligraficznych, wykładów w II edycji Dni Kultury Muzułmańskiej oraz organizację międzynarodowej konferencji „Dialog międzyreligijny w Europie — islam, chrześcijaństwo, judaizm — konfrontacja czy koegzystencja”³⁴.

Niezmiernie ważną kwestią dla pomorskich mniejszości narodowych i etnicznych stała się pomoc finansowa urzędów miejskich i powiatowych w realizacji dużych form artystycznych, takich jak ogólnopolskie festiwale i inne formy prezentacji kultury rodzimej. Chodzi tu przede wszystkim o Festiwal Kultury Ukraińskiej odbywający się co kilka lat w Sopocie, Ukraiński Jarmark Młodzieżowy i Biesiady Folkowe w Gdańsku, Bytowską „Watę” w Bytowie, Dni Kultury Żydowskiej w Gdańsku i Słupsku³⁵, Międzynarodowe Spotkania z Kulturą Żydowską w Sopocie czy Festiwal Mniejszości Narodowych i Etnicznych w Gdańsku. Prezydenci miast, burmistrzowie i starostowie w miarę możliwości partycypowali w kosztach imprez lub w inny sposób wspomagali mniejszości, na przykład poprzez patronaty honorowe czy pozyskiwanie znaczących gości ze świata polityki — konsulów, ambasadorów, posłów, europosłów, a nawet prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Znaczącą pomoc finansową od władz samorządowych szczebla gminnego, powiatowego i wojewódzkiego otrzymali w 2007 roku Ukraińcy obchodzący 60. rocznicę akcji „Wisła” w cerkwiach i w środowisku lokalnym.

Troska o zachowanie ciągłości wydarzeń kulturalnych z długoletnią tradycją, mająca na celu podtrzymywanie tożsamości narodowej, religijnej i językowej, najwyraźniej widoczna była w Gdańsku. Odbywający się Festiwal Mniejszości Narodowych i Etnicznych w Gdańsku³⁶ od 1993 do 2004 roku przeżywał kłopoty finansowe i przerastał organizacyjnie związki mniejszościowe, doprowadzając do nieporozumień przekreślających dalszą współpracę. W tej sytuacji prezydent Gdańska i Urząd Miejski podjęli się

³⁴ Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Gdańska za 2000 r.; Zarządzenie Prezydenta Miasta Gdańska Nr 1247/07 r. z 14.09.2007 r. – Lista organizacji i ofert, które otrzymały dofinansowanie Otwartego Konkursu Ofert.

³⁵ <http://www.gdansk.pl/bip/urząd-miejski,97,10649.html> [dostęp 4.11.2015] – Wyniki otwartego konkursu ofert z zakresu kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji na rok 2010.

³⁶ Programy Festiwalu Mniejszości Narodowych i Grup Etnicznych w Gdańsku z lat 1993-2002.

organizacji i finansowania kolejnych edycji festiwalu pod nazwą „Biografie Gdańskie” — Dni Mniejszości Narodowych³⁷. Odbywa się on corocznie we wrześniu, a zarządy pomorskich związków i stowarzyszeń mniejszościowych aktywnie uczestniczą w jego organizacji bez narażania na szwank całorocznego budżetu przeznaczanego na realizację projektów kulturalno-oświatowych.

Ponadto po rozpoznaniu trudności w działalności statutowej gdańskich związków mniejszościowych, wynikających głównie ze zbyt małych kwot pieniężnych uzyskiwanych od MSWiA, prezydent miasta Gdańska Paweł Adamowicz od 2003 roku przyznaje od 6 do 8 tysięcy złotych każdej mniejszości. Na taki gest nie zdobyła się poza nim żadna władza samorządowa³⁸.

Warto również podkreślić fakt partycypowania urzędów miejskich w dofinansowaniu Festiwalu Trzech Kultur, który w 2007 i 2008 roku³⁹ odbywał się w Miastku, Dzierzgoniu i Starogardzie Gdańskim. W ostatnim z miast od 2006 do 2008 roku festiwal pod nazwą Varizane ukazywał kulturę mniejszości ukraińskiej, niemieckiej, kaszubskiej, żydowskiej i romskiej. Niestety, mimo wielu planów w budżecie Starogardu Gdańskiego zabrakło pieniędzy na kontynuowanie festiwalu w latach następnych⁴⁰.

Podsumowując, należy podkreślić życzliwy stosunek władz samorządowych województwa pomorskiego wszystkich szczebli do związków i stowarzyszeń mniejszościowych, chociaż początki współpracy były trudne, zwłaszcza dla gdańskich Niemców. Upływ czasu spowodował, że władza lokalna nie widziała zagrożenia ze strony mniejszości, zwłaszcza Niemców, Ukraińców czy Żydów, w stosunku do których w okresie PRL-u stosowano nieprzyjazną i restrykcyjną politykę w wymiarze ogólnopolskim. Ostatnie lata pokazały, że samorządy lokalne uświadamiając sobie wielokulturowy charakter środowiska lokalnego na Pomorzu Gdańskim, starały się eksponować istnienie zróżnicowanej etnicznie ludności i jej dziedzictwa kulturowego. Efektem dobrej współpracy ze związkami i stowarzyszeniami mniejszościowymi w województwie pomorskim było zawieranie partnerstwa miast, zwłaszcza na Ukrainie i w Niemczech, w ramach którego dochodzi do

³⁷ Programy „Biografii Gdańskich” – Dni Mniejszości Narodowych w Gdańsku z lat 2003-2015.

³⁸ Wywiad z Józefem Uździłło, przewodniczącym Związku Litwinów w Polsce Oddział w Gdańsku, przeprowadzony przez autorkę w 2007 r.

³⁹ <http://www.9p24.pl> [dostęp 10.01.2016]; <http://www.old.bip.miastko.pl> [dostęp 10.01.2016].

⁴⁰ <http://www.bip.starogardgdanski.pl> [dostęp 29.12.2015].

wymiany myśli, poglądów, współpracy samorządowców, przedstawicieli instytucji kulturalnych, policji, strażaków, leśników, szkół, jak również młodzieży, w której pokładane są nadzieje na zmianę myślenia o Polsce i jej dokonaniach w sferze społecznej, ekonomicznej i kulturalnej w ostatnim dwudziestopięcioleciu.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Archiwum Wydziału Spraw Obywatelskich i Migracji Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku, Teczka nr II z dokumentacją żydowskich instytucji religijnych w Gdańsku; Pismo Zarządu Koła Związku Ukraińców w Polsce w Gdańsku z dnia 6.02.2001 r. do Agencji Rozwoju Pomorza Gdańskiego z prośbą o przedłużenie umowy Nr 1 z dnia 7.06.1996 r. i Nr 2 z dnia 5.01.1999 r., na mocy której mogli korzystać z lokalu do 31.12.2001 r.
- [2] Biuletyn Informacji Publicznej Miasta Gdańska za 2000 r.; Zarządzenie Prezydenta Miasta Gdańska Nr 1247/07 r. z 14.09.2007 r. – Lista organizacji i ofert, które otrzymały dofinansowanie Otwartego Konkursu Ofert.
- [3] „Dziennik Bałtycki” z 19 V 2006 r.
- [4] <http://www.9p24.pl> [dostęp 10.01.2016].
- [5] <http://www.old.bip.miastko.pl> [dostęp 10.01.2016].
- [6] <http://www.bip.powiatbytowski.pl> [dostęp 10.03.2010] – Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu bytowskiego w latach 2007-2015.
- [7] <http://www.panorama-miast-co.pl/96/html/Salon> [dostęp 19.12.2007].
- [8] <http://www.bip.miastko.pl> [dostęp 10.12.2015] – Załącznik nr 6 do protokołu z XI/2015 r. [dostęp 19.05.2015].
- [9] <http://www.gdansk.pl/plik/17694.html> [dostęp 7.12.2015].
- [10] <http://www.www.gdansk.pl/nasze-miasto.808.html> – Wyniki otwartego konkursu ofert z zakresu kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji na rok 2009.
- [11] <http://www.www.gdansk.pl/nasze-miasto.808.html> – Wyniki otwartego konkursu ofert z zakresu kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji na rok 2015.
- [12] <http://www.gdansk.pl/bip/urząd-miejski,97,10649.html> – Wyniki otwartego konkursu ofert z zakresu kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji na rok 2010.
- [13] <http://www.ukraina.com.pl> [dostęp 6.08.2009].

- [14] <http://www..bip.starogardgdanski.pl> [dostęp 29.12.2015].
- [15] Europejska Karta Języków Regionalnych i Mniejszościowych obowiązująca w Polsce od 1.06.2009 r. – Dz. U. z 2009 r., Nr 137, poz. 1121.
- [16] „Gazeta Malborska” z 5 i 13 I 2005 r.
- [17] Głogowska H., *Instytucje białoruskiego życia kulturalnego na Pomorzu*, [w:] *Tożsamość kulturowa. Szkice o mniejszościach narodowych na Pomorzu Gdańskim*, red. A. Chodubski, A. K. Waśkiewicz, Gdańsk 2005.
- [18] Konwencja o ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolnościach (ratyfikacja 19.01.1993 r.).
- [19] Konwencja o Prawach Dziecka – Dz. U. z 1991 r., Nr 120, poz. 526.
- [20] Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską – Dz. U. z 1998 r., Nr 51, poz. 318;
- [21] Kronika Stowarzyszenia Mniejszości Niemieckiej Miasta Malborka i Okolic z lat 1999-20010.
- [22] Kronika Towarzystwa Kulturalnego Ludności Niemieckiej „Ojczyzna” w Kwidzynie z lat 1992-2007.
- [23] Kronika Związku Mniejszości Niemieckiej w Gdańsku z lat 1990-1995.
- [24] Kronika Związku Ludności Niemieckiej w Gdyni z 1993 r.
- [25] Programy Festiwalu Mniejszości Narodowych i Grup Etnicznych w Gdańsku z lat 1993-2002.
- [26] Programy „Biografii Gdańskich” – Dni Mniejszości Narodowych w Gdańsku z lat 2003-2015.
- [27] Protokół Fakultatywny – deklaracja praw osób należących do mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych przyjęta przez ONZ 10.12.1991 r., a przez Polską 14.11.1992 r.
- [28] Rummelsburger Land. Mitteilungen des Heimatkreises Rummelsburg in Pommern, Lüneburg 2000.
- [29] Traktat o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy zawarty z Republiką Federalną Niemiec – Dz. U. z 1992 r., Nr 14, poz. 56.
- [30] Traktat o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy z Federacją Rosyjską z 1992 roku – Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 291.
- [31] Traktat o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy zawarty z Białorusią – Dz. U. z 1993 r., Nr 118, poz. 527.
- [32] Traktat o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy zawarty z Litwą – Dz. U. z 1995 r., Nr 15, poz. 71.

- [33] Układ o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjacielskiej współpracy z 1991 roku zawarty z Czechosłowacją – Dz. U. z 1995 r., Nr 15, poz. 296.
- [34] Ustawa o stosunku państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej – Dz. U. z 1989 r., Nr 29, poz. 154 ze zm. w 1990 r.; Nr 51, poz.297; Nr 55, poz. 321; Nr 86, poz. 504 oraz Dz. U. z 1998 r., Nr 51, poz. 318.
- [35] Ustawa o ratyfikacji Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych, Dz. U. z 2000 r., Nr 50, poz. 579.
- [36] Ustawa o stosunku państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego – Dz. U. z 1998 r., Nr 66, poz. 287 ze zm.; Nr 95, poz. 425.
- [37] Ustawa o stosunku państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej – Dz. U. z 1994 r., Nr 73, poz. 323 z późn. zm.
- [38] Ustawa o stosunku państwa do Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej – Dz. U. z 1997 r., poz.41, poz. 251 z późn. zm.
- [39] Ustawa – prawo o stowarzyszeniach – Dz. U. z 1989 r., Nr 20, poz.104, zał. 2.
- [40] Ustawa o systemie oświaty z 1991 r. – Dz. U. z 1991 r., Nr 95, poz. 425.
- [41] Wywiad z Łukaszem Jaskułą, inspektorem do spraw wyznań w Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim przeprowadzony przez autorkę w 2010 r.
- [42] Wywiad z Jerzym Frycem, przewodniczącym Zarządu Stowarzyszenia Mniejszości Niemieckiej Miasta Malborka i Okolic, przeprowadzony przez autorkę w 2009 r.
- [43] Wywiad z Marią Opar, żoną przewodniczącego koła terenowego ZUwP w Człuchowie oraz nauczycielką języka ukraińskiego w Szkole Podstawowej nr 1, przeprowadzony przez autorkę w 2007 r.
- [44] Wywiad z Manfredem Ortmanem, przewodniczącym Towarzystwa Kulturalnego Ludności Niemieckiej „Ojczyzna” w Kwidzynie, przeprowadzony przez autorkę w 2008 r.
- [45] Wywiad z nauczycielką języka ukraińskiego w Miastku i żoną księdza grekokatolickiego, Mirosławą Prychoźdenko, przeprowadzony przez autorkę w 2009 r.

- [46] Wywiad z Detlafem Rachem, przewodniczącym Słupskiego Związku Ludności Pochodzenia Niemieckiego w Słupsku, przeprowadzony przez autorkę w 2010 r.
- [47] Wywiad z Marianem Radke, wiceprzewodniczącym Powiatowego Bytowskiego Związku Ludności Pochodzenia Niemieckiego w Bytowie przeprowadzony przez autorkę w 2008 r.
- [48] Wywiad z Jerzym Remusem, przewodniczącym Związku Mniejszości w Lęborku przeprowadzony przez autorkę w 2007 r.
- [49] Wywiad z Aleksandrem Romanko, przewodniczącym koła terenowego Związku Ukraińców w Polsce w Lęborku, przeprowadzony przez autorkę w 2007 r.
- [50] Wywiad z Jerzym Szahuniewiczem, przewodniczącym Centrum Kultury Tatarów im. Leona Kryczyńskiego w Gdańsku, przeprowadzony przez autorkę w 2006 r.
- [51] Wywiad z Józefem Uździłło, przewodniczącym Związku Litwinów w Polsce, Oddziału w Gdańsku przeprowadzony przez autorkę w 2007 r.

THE ATTITUDE OF THE LOCAL AUTHORITIES OF THE POMERANIAN VOIEVODESHIP TOWARDS THE NATIONAL AND ETHNIC MINORITIES IN THE PERIOD OF THE POLITICAL TRANSFORMATION

ABSTRACT

In the initial phase of the political transformation, the competence of the local authorities towards national and ethnic minorities were very dispersed, and the Polish law concerning its protection was only being created. In the early 90s, the officials of the municipal level in Gdańsk were being negatively assessed by the managements of the emerging unions and minorities' associations, especially by the Germans, Tatars and Belarusians. The latter would even leave Gdańsk and move to Sopot, where the local authorities put them in a building, designed for non-governmental organizations, without charge for renting the premises. The situation had not changed until 1999, when the administrative reform was carried out,

as a result of which the Pomeranian voievodeship emerged. The unions and minorities' associations from the former Elbląg, Słupsk and Bydgoszcz voievodeships, have developed a good platform for cooperation with the local authorities that contributed to the creation of a new quality of communication and multifaceted cooperation including the establishment of partnerships with cities and municipalities in Germany and Ukraine. Currently, the attitude of the local authorities of the Pomeranian voievodeship, towards the unions and minorities' association is very positive. Mayors, presidents and the Marshal of the Pomeranian voievodeship are trying to support (within the limits of the budgetary resources) the minorities in their cultural and educational incentives, in particular financing the minorities' cultural festivals that are being continued.

Keywords:

Pomeranian Voievodeship, local authorities, attitude towards national and ethnic minorities.